

FESTIVAL Verdijeva opera »Don Carlos« na 54. splitskom ljetu

Pjevački i glumački uzleti

U razlaganju slojevita tkiva »Don Carlosa« redatelj Petar Selem išao je sigurnim koracima, nastojeći svakim sljedećim potezom stvoriti novi gradacijski efekat

Miljenko GRGIĆ

U Splitu još jedan izazovni glazbeno-scenski spektakl. U prvi mah moglo bi se pomisliti da se dogodio u teatru. Sasvim očekivano i opravdano zbio se na kulturnom Peristilu, i to u povodu otvorenja 54. splitskog ljeta. Za tu svečanu zgodu uprava renomiranog festivala postavila je Verdijevu operu »Don Carlos« (prema predlošku Friedricha Schillera). Na žalost, prvu izvedbu u ponedjeljak, 14. srpnja dugo je ometala kiša, zbog koje je na kraju predstava prekinuta. Kod druge izvedbe, koja je tako stekla značenje premijere, u srijedu, 16. srpnja atmosferske prilike su bile naklonjene izvoditeljima i odanoj publici. Možda je i to djelovalo na borbeni žar većine protagonista, koji kao da su svojim marom željeli još jedanput potvrditi autoritet Splitske opere.

Radnja opere zbiva se u Španjolskoj na kraju XVI. stoljeća. Prikazuje pokušaj markiza Rodriga Pose da spasi Flandriju od despotičke vladavine Filipa II. No i pored povijesnog sadržaja, u operi se ističu apstraktne ideje o odlučnosti i slobodi volje. Dijalog između liberalnog stava i strogoga religioznog shvaćanja - za Schillerovo vrijeme aktualan, ni danas nije beznačajan. Sporedna tema - žrtvovanje romantične ljubavi višim ciljevima, pomalo se nespretno uklapa u komad. Stječe se dojam da je takav siže idealno odgovarao kreativnoj naravi redatelja Petra Selema. Omogućio mu je, naime, da umjetničkim sredstvima dočara i razloži nekadašnje političke aktivnosti: konflikt između javnog i privatnog života, crkve i države, despotizma i liberalizma, katolika i protestanata, a iznad svega da osjećajno okarakterizira napetost koja utječe na ponašanje glavnih junaka.

Životno, dinamično i napeto

U razlaganju slojevita tkiva, Selem je išao sigurnim koracima, nastojeći svakim sljedećim potezom stvoriti novi gradacijski efekat. Za polazišnu os postavio je strogu individualizaciju glavnih protagonista, ne dopuštajući nikome da u bilo kojem trenutku zapadne u neprimjerna patološka stanja i raspoloženja. Dosljedan svojem uvjerenju, redatelj je svakomu od njih pružio onoliko potpore koliko je bilo potrebno da iskaže svu snagu i raskoš svoje osobnosti. (Valja naglasiti da se u jednoj opernoj izvedbi rijetko nađe na okupu toliki broj nadarenih solista-glumaca, kako je to bilo u spomenutoj predstavi.)

U izgradnji likova, napose njihovih međusobnih odnosa, Selem se ponekad poslužio kršćanskom ikonografijom (odnos između Elizabete i Carlosa), ali je prije svega težio filigranskim postupcima proizvesti učinak životnosti, dinamičnosti i rastuće napetosti. Svoj autoritet u predstavljanju ansambala višestruko je potvrdio u spomenutoj predstavi, obnavljajući ga ekspresivnim sredstvima, uvijek u novom i sve raskošnijem koloritu. Prave vrhunce planski je ostvario u sceni autodafea i finalu predstave (scenski pokret Antun Marinić).

Sretna je okolnost da je Selem za suradnike uzeo respektabilni stručni tim, sposoban da svojim aktivnostima podupire sveukupne pozitivne intencije. Scenografija Ive Knezovi-

Jedinstvena pozornica: »Don Carlos« na splitskom Peristilu

ća bila je primjerena ne samo opernom predlošku, već i povijesnom prostoru Peristila. Minimalističkim sredstvima, napose s krajnje racionalnim odabirom i smještajem inventara, uz manje intervencije na pročelju i u unutrašnjosti Vestibula (vrata i grobnica), stvorio je prikla-

dan i naočit prostor za scensku igru. Njegova rješenja trebala bi služiti za primjer kod budućih opernih postavki na Peristilu.

Neupitna je vrijednost kostimografskih rješenja Danice Dedijer. U prvi mah njena je kreacija djelovala šokantno zbog zagasite i uznemiru-

ČIKES - BATINIĆ - JERKUNICA

Tri sjajna domaća basa

Nasuprot svekolikim gostima iz inozemstva, stajala su tri sjajna domaća basista. Svaki je ispunio svoj umjetnički zadatak na zavidnoj razini. Ipak, zbog zahtjevnosti uloge na prvo mjesto treba staviti Ivicu Čikeša, koji je oslikao i duhovni i fizički lik Filipa II., u svim njegovim slojevitostima. Posebno valja istaknuti finoću izričaja (napose u pianu) i trodimenzionalnu dramsku karakterizaciju blistavog ariosa (Filipova velika scena). Luciano Batinić (stari redovnik) i Ante Jerkunica (Veliki inkvizitor) bile su prave osobe na pravome mjestu, nadahnute u svom vokalno-scenskom izrazu.

Izvedba prepuna kreativnih vrhunaca: Prizor iz »Don Carlosa«

juće tame. Međutim, sa svakim novim prizorom kostimi su postajali sve svjetliji i efektniji (prizor puka). Pravu prirodu njenih postupaka otkriva završni prizor u kojem se ponovno vraća na tamne nijanse (ali nipošto ne kao i na početku). Time ne samo da sugerira odnose snaga (dobra i zla), nego stvara dojam potpune zaokruženosti svoga rada, uspostavom zaokruženog vizualnog luka. Zoran Mihanović je i u ovoj predstavi dokazao da je vrhunski majstor oblikovanja svjetla.

Izražajna moć solista

Već sam naglasio da je ansambl solista bio reprezentativan u pogledu pjevanja, a napose glume. Zbog toga se neću posebno baviti pojedinačnim ocjenjivanjem njihova sceniskog učinka, jer su na tom planu svi pokazali zavidnu vještinu i izričajnu moć. U pjevačkoj domeni bilo je prilike za uzlete i bravure, a iskrenosti u interpretaciji nikome nije nedostajalo. Općenito uzevši, u cijelome solističkom ansamblu nije bilo osoba koje su na bilo koji način odstupale od visoko postavljenih standarda. Jedina se razlika ogleda u individualnim raspoloženjima i nadahnuću.

Na trenutke je djelovalo kako je solistički lanac toliko homogen i čvrst, da mu ne prijete opasnost napuknuća u dostizanju, gotovo zvjezdane vokalne orbite. Pa ipak, bilo je onih koji su impresionirali vrsnoćom i voluminoznošću glasa, briljantnim vođenjem i ekspresivnom fraze, te ukupnom učinkovitošću vokalne interpretacije. Bili su to Alejandro Roy (Don Carlos) i Tito You (Markiz Rodrigo Posa), u čijem se početnom prizoru dalo zamijetiti kratkotrajno i bezazleno intonativno nesuglasje. Michele Crider (Elizabeta de Valois) pjevala je nadahnuto i besprijekorno, a Ingebjorg Kosmo (Eboli) pouzdano, ali bez potrebne dinamičke ekspresije koja bi ispunila svaki kutak Peristila.

Na zavidnoj razini (ali sa smanjenim umjetničkim zadacima) podjednako spremni za uzlet bili su još: Ivana Kladarin (Tebaldo), Marija Kuhar Šoša (Glas s neba), Saša Jakelić (Kraljev glasnik), Špiro Boban (Grof Lerma) i flamanski izaslanici.

Impresivan zbor

Razigranost i nježna raspjevanost ženskog zbora (II. slika) ili naočita tonska snaga i homogenost muškaraca (redovnika i plemića), samo su izdvojeni primjeri koji mogu prikazati sposobnost lake i brze transformacije Mješovitog zbora HNK-a u svim prilikama. Kao cjelina taj je ansambl djelovao impresivno, zahvaljujući upornosti i djelotvornom radu Ane Šabašov. Orkestar nije bio onoliko učinkovit koliko se očekivalo, ponajviše zbog mjestimične disharmonije u ritmu i intonaciji limenih puhača. Teško je odrediti razloge pada njihove koncentracije, jer je ostatak ansambla bio krajnje pouzdan i spremno je odgovarao na dobro osmišljena i izražajna nastojanja temperamentnog dirigenta Ivana Repušića.

Da je Repušić bio na dobrom putu ostvarivanja svoga umjetničkog zadatka, svjedoči njegov ispravan odnos prema tempima, puna podrška solistima, iznad svega neskrivena namjera da istakne tamnim tonus ansambla u skladu sa zahtjevima glazbenog predloška.